

Romani–Plurilingual Policy Experimentation (RPPE)

Ρομά–Πολυγλωσσικός Πειραματισμός Πολιτικής

Inklúzia rómskych detí vo vzdelávaní – plurilingválny prístup

**Vključevanje romskih otrok v vzgojo in izobraževanje: preizkušanje
večjezičnih pristopov**

Newsletter Issue 2 – Spring 2024

Ενημερωτικό δελτίο Τεύχος 2 – Άνοιξη 2024

Newsletter číslo 2 – Jar 2024

Izdaja glasila 2 – Pomlad 2024

Introduction to issue 2

The key question posed by the Romani–Plurilingual Policy Experimentation is: What role can the Romani language and Romani culture play in the educational inclusion of Roma children? The second issue of the RPPE newsletter reports on some of the ways participating schools are responding to that question.

In schools where all or almost all the pupils are Roma and come from Romani-speaking families (Volos, Košice), the medium of instruction (respectively Greek and Slovak) is a second language for pupils, and Romani plays an essential mediating function.

In schools where Roma pupils speak Romani at home but are in a minority (Črenšovci, Leskovec, Škocjan, Vyškovce), the language has the same mediating function for Roma pupils; and by encouraging non-Roma pupils to learn Romani words and phrases teachers show their Roma pupils that their language and culture are worthy of respect and attention.

In two of the schools (Maribor, Šulekovo) Roma pupils mostly come from families that no longer speak Romani at home. Now inclusion is a matter of acceptance based on cultural and (from a historical perspective) linguistic tolerance.

David Little, Academic Co-ordinator, RPPE

Εισαγωγή στο τεύχος 2

Το βασικό ερώτημα που τίθεται από την Πειραματική Εφαρμογή για τη Ρομανί-Πολυγλωσσική Εκπαιδευτική Πολιτική του Συμβουλίου της Ευρώπης (RPPE) είναι: Ποιο ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η γλώσσα και ο πολιτισμός των Ρομά στην εκπαιδευτική ένταξη των παιδιών Ρομά; Το δεύτερο τεύχος του ενημερωτικού δελτίου της RPPE αναφέρει μερικούς από τους τρόπους με τους οποίους τα συμμετέχοντα σχολεία απαντούν σε αυτό το ερώτημα.

Στα σχολεία όπου όλοι ή σχεδόν όλοι οι μαθητές είναι Ρομά και προέρχονται από οικογένειες που μιλούν τη ρομανί (Βόλος, Κοσική), το μέσο διδασκαλίας (αντίστοιχα τα ελληνικά και τα σλοβακικά) είναι μια δεύτερη γλώσσα για τους μαθητές και η γλώσσα των Ρομά παίζει μια ουσιαστική διαμεσολαβητική λειτουργία.

Στα σχολεία όπου οι μαθητές Ρομά μιλούν ρομανί στο σπίτι αλλά αποτελούν μειονότητα (Κομοτηνή, Črenšovci, Leskovec, Škocjan, Vyškovce), η γλώσσα έχει την ίδια διαμεσολαβητική λειτουργία για τους μαθητές Ρομά- και ενθαρρύνοντας τους μη Ρομά μαθητές να μάθουν λέξεις και φράσεις ρομανί, οι εκπαιδευτικοί δείχνουν στους μαθητές Ρομά ότι η γλώσσα και ο πολιτισμός τους αξίζουν σεβασμού και προσοχής.

Σε τρία από τα σχολεία (Αμαλιάδα, Maribor, Šulekovo) οι μαθητές Ρομά προέρχονται κυρίως από οικογένειες που δεν μιλούν πλέον ρομανί στο σπίτι. Τώρα η ένταξη είναι θέμα αποδοχής με βάση την πολιτισμική και (από ιστορική άποψη) γλωσσική ανοχή.

David Little, Ακαδημαϊκός συντονιστής, RPPE

Úvod k vydaniu 2

Kľúčová otázka, ktorú si experimentálna rómsko-plurilingválna politika kladie, znie: Akú úlohu môže zohrávať rómsky jazyk a rómska kultúra pri začleňovaní rómskych detí do vzdelávania? Druhé vydanie bulletinu RPPE informuje o niektorých spôsoboch, ktorými zúčastnené školy na túto otázku reagujú.

V školách, kde sú všetci alebo takmer všetci žiaci Rómovia a pochádzajú z rómsky hovoriacich rodín (Volos, Košice), je vyučovací jazyk (gréčtina, resp. slovenčina) pre žiakov druhým jazykom a rómčina zohráva podstatnú sprostredkujúcu funkciu.

V školách, kde rómski žiaci doma hovoria rómsky, ale sú v menšine (Črenšovci, Leskovec, Škocjan, Vyškovce), má jazyk pre rómskych žiakov rovnakú sprostredkujúcu funkciu; a tým, že učitelia podporujú nerómskych žiakov, aby sa naučili rómske slová a frázy, ukazujú svojim rómskym žiakom, že ich jazyk a kultúra sú hodné úcty a pozornosti.

V dvoch školách (Maribor, Šulekovo) pochádzajú rómski žiaci väčšinou z rodín, ktoré už doma nehovoria rómsky. Teraz je inklúzia otázkou akceptácie založenej na kultúrnej a (z historického hľadiska) jazykovej tolerancii.

David Little, akademický koordinátor, RPPE

Uvod v številko 2

Ključno vprašanje, ki ga postavlja eksperimentalna romsko-pluralna politika, je: Kakšno vlogo lahko imata romski jezik in romska kultura pri vključevanju romskih otrok v izobraževanje? Druga številka glasila RPPE poroča o nekaterih načinih, kako sodelujoče šole odgovarjajo na to vprašanje.

V šolah, kjer so vsi ali skoraj vsi učenci Romi in prihajajo iz romsko govorečih družin (Volos, Košice), je učni jezik (grščina oziroma slovaščina) za učence drugi jezik, romščina pa ima pomembno posredniško funkcijo.

V šolah, kjer romski učenci doma govorijo romsko, vendar so v manjšini (Črenšovci, Leskovec, Škocjan, Vyškovce), ima jezik za romske učence enako posredniško funkcijo; s spodbujanjem nerómskih učencev k učenju romskih besed in fraz učitelji romskim učencem kažejo, da sta njihov jezik in kultura vredna spoštovanja in pozornosti.

Na dveh šolah (Maribor, Šulekovo) romski učenci večinoma prihajajo iz družin, ki doma ne govorijo več romsko. Zdaj je vključevanje stvar sprejemanja, ki temelji na kulturni in (z zgodovinskega vidika) jezikovni strpnosti.

David Little, akademski koordinators, RPPE

10th elementary school of New Ionia, Volos, Greece

Kostas Charatsis, principal of the 10th Elementary School of New Ionia, Volos, reports:

"Since joining the RPPE, the school has included Romani in the life of the school. This has led to a marked improvement in socialization and attendance, and pupils have begun to bring their parents to events at the school. All teachers have started to use bilingual logbooks and students in grades 5 and 6 produce a bilingual newsletter (in the example below, Greek is in the left column and the students' own version of Romani is in the right).

"During the celebration of November 17th, when we remember the Athens Polytechnic uprising against the junta of 1967–1974, pupils were asked to deal with complex concepts like *freedom, exile, fascism, junta*. Initially, there was little interest, but when the Roma pupils started trying to render the meanings in their own language, they changed their attitude towards the celebration, translating the students' slogans and making bilingual signs. What really excited them – as well as the audience that attended the celebration – was the translation of the poem "Shut up, do not speak" by Aziz Nesin and its recitation in Romani and Greek."

10ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Ιωνίας, Βόλος, Ελλάδα

Ο Κώστας Χαράτσος, διευθυντής του 10ου Δημοτικού Σχολείου Νέας Ιωνίας Βόλου, αναφέρει:

"Από την πρώτη ημέρα συμμετοχής του στο RPPE, το σχολείο έχει εντάξει τη ρομανί γλώσσα στη ζωή του σχολείου. Αυτό έχει οδηγήσει σε σημαντική βελτίωση της κοινωνικοποίησης και της φοίτησης και οι μαθητές έχουν αρχίσει να φέρνουν τους γονείς τους σε εκδηλώσεις του σχολείου. Όλοι οι εκπαιδευτικοί έχουν αρχίσει να χρησιμοποιούν δίγλωσσα ημερολόγια και οι μαθητές της Ε' και της Στ' τάξης συντάσσουν ένα δίγλωσσο εφημερίδακι (στο παρακάτω παράδειγμα, τα ελληνικά βρίσκονται στην αριστερή στήλη και η δική τους έκδοσή της Ρομανί από τους μαθητές στη δεξιά).

"Κατά τη διάρκεια του εορτασμού της 17ης Νοεμβρίου, ημέρα μνήμης για την εξέγερση του Πολυτεχνείου κατά της χούντας του 1967–1974, οι μαθητές κλήθηκαν να ασχοληθούν με σύνθετες έννοιες όπως *ελευθερία, εξορία, φασισμός, χούντα*. Αρχικά, το ενδιαφέρον ήταν μικρό, αλλά όταν οι μαθητές Ρομά άρχισαν να προσπαθούν να αποδώσουν τις έννοιες στη δική τους γλώσσα, άλλαξαν στάση απέναντι στον εορτασμό, μεταφράζοντας τα συνθήματα των μαθητών και φτιάχνοντας δίγλωσσες πινακίδες. Αυτό που πραγματικά τους ενθουσίασε – όπως και το κοινό που παρακολούθησε τη γιορτή – ήταν η μετάφραση του ποιήματος "Σκάσε, μη μιλάς" του Aziz Nesin και η απαγγελία του στα Ρομανί και στα ελληνικά".

10. základná škola v Novej Iónii, Volos, Grécko

Kostas Charatsis, riaditeľ 10. základnej školy v Novej Iónii, Volos, uvádza:

"Od vstupu do RPPE škola zapojila Rómov do života školy. To viedlo k výraznému zlepšeniu socializácie a dochádzky a žiaci začali vodiť svojich rodičov na podujatia v škole. Všetci učitelia začali používať dvojazyčné denníky a žiaci 5. a 6. ročníka vydávajú dvojazyčný bulletin (v príklade nižšie je v ľavom stĺpci gréčtina a v pravom vlastná verzia rómčiny).

"Počas osláv 17. novembra, keď si pripomíname povstanie aténskej polytechniky proti junte v rokoch 1967–1974, sa žiaci mali zaoberať zložitými pojmami ako sloboda, vyhnanstvo, fašizmus, junta. Spočiatku bol záujem malý, ale keď sa rómski žiaci začali pokúšať o pretlmočenie významov vo svojom jazyku, zmenili svoj postoj k oslavám, preložili študentské heslá a vytvorili dvojazyčné nápisy. To, čo ich – ako aj publikum, ktoré sa na oslave zúčastnilo – skutočne nadchlo, bol preklad básne Aziza Nesina "Drž hubu, nehovor" a jej prednes v rómčine a gréčtine."

10. osnovna šola v Novi Joniji, Volos, Grčija

Kostas Charatsis, ravnatelj 10. osnovne šole v Novi Joniji, Volos, poroča:

"Odkar se je šola pridružila RPPE, je je romščina vključena v življenje šole. To je privedlo do občutnega izboljšanja socializacije in obiska, učenci pa so na dogodke v šoli začeli voditi tudi svoje starše. Vsi učitelji so začeli uporabljati dvojezične dnevnik, učenci 5. in 6. razreda pa pripravljajo dvojezično glasilo (v spodnjem primeru je v levem stolpcu grščina, v desnem pa romščina, ki so jo učenci napisali sami).

"Med praznovanjem 17. novembra, ko se spominjamo upora atenske politehnikke proti hunti v letih 1967–1974, so morali učenci obravnavati zapletene pojme, kot so svoboda, izgnanstvo, fašizem, hunta. Sprva ni bilo veliko zanimanja, ko pa so romski učenci začeli poskušati prenesti pomene v svoj jezik, so spremenili odnos do proslave, prevedli gesla učencev in izdelali dvojezične napise. Kar jih je resnično navdušilo – in tudi občinstvo, ki se je udeležilo proslave –, je bil prevod pesmi Aziza Nesina "Utihni, ne govori" in njena recitacija v romskem in grškem jeziku."

Οι μικροί δημοσιογράφοι

του 10ου Δ. Σχ. Νέας
Ιωνίας Βόλου

2ο φύλλο, Δεκέμβριος 2023- Ιανουάριος 2024

Μια καινούρια ξεχωριστή αίθουσα

Πριν από λίγο καιρό στο σχολείο μας εγκαταστάθηκε μια νέα αίθουσα. Αυτή η αίθουσα είναι σε ήσυχο και φωτεινό σημείο, γι' αυτό προτάθηκε από την κ. Σωτοπούλου Πέπη, υπεύθυνη της σχολικής βιβλιοθήκης, να γίνει και η βάση της. Την βιβλιοθήκη την επισκέπτονται πολλά παιδιά και δανείζονται βιβλία κάθε εβδομάδα. Μαθητές και μαθήτριες της Στ' τάξης είναι βοηθοί βιβλιοθηκάριοι. Επίσης εκεί πραγματοποιούνται βιβλιοπαρουσιάσεις, κατασκευές, προβολές ταινιών και στον χώρο αυτό εργάζεται η συντακτική ομάδα της σχολικής εφημερίδας. Η αλλαγή αυτή είναι μια ευχάριστη εξέλιξη για το σχολείο μας που θα βοηθήσει πολύ όλους μας!

Ξιόρα Λίκα, Ευθαλία Δασκαλοπούλου, Στ1

Πριν από λίγο καιρό κο σκουλείους αμαρέστε, πουτάρδιλο εκ νεβί τάξη. Εισή σε ήσυχουςντα φωτεινός ταν γι αυτό κεντάμλες βιβλιοθήκη. Η βιβλιοθήκη α βένα μπουτ χουρδί ντα λένα βιβλία κάθε εφτά μέρες. Η κυρία Πέπη. Ακα βιβλία, κερένε ντικάσα μπουτί ο χουρδέ κερένα αλλαγή κερέλαμεν χαρο

Παναγιώτης Πετρόπου

Παναγιώτης Ζαφειρόπ

Διαβάστε ακόμη...

- Η Φιλαρμονική στο σχολείο μας σελ. 2
- Δημοτικό θέατρο Βόλου σελ. 2
- Στο χωριό του Αι Βασίλη (χρονογράφημα) σελ.3
- Δράσεις Δ' τάξης σελ. 3
- Μια αλλιώτικη γιορτή σελ. 4
- Γιορτή Χριστουγέννων σελ. 5
- Εντυπώσεις από το Μουσείο σελ. 6
- Τρεις Ιεράρχες σελ. 7
- Σεισμός και τώρα τι κάνω; σελ. 7-8

Σημείωμα της εκδοτικής ομάδας

Γεια σας!

Η νέα χρονιά ήρθε φέρνοντας ελπίδα για ειρήνη και αγάπη. Εμείς δεν σταματάμε τη δουλειά, αλλά συνεχίζουμε την προσπάθειά μας με κέφι και μεράκι!

Σας παρουσιάζουμε τα νέα του σχολείου μας, δράσεις και εργασίες που κάνουμε. Και φυσικά επειδή το σχολείο μας είναι ένα σχολείο που μας χωράει όλους, η εφημερίδα μας να κυκλοφορεί σε δυο γλώσσες, ελληνικά και ρομανί. Ελπίζουμε να σας αρέσει η δουλειά μας!

Υπεύθυνες: Έφη Θωμάκου
Πέπη Σωτοπούλου

Elementary school Ľ. Podjavorinskej, Košice, Slovakia

Michaela Cingeľová, grade 3 teacher, reports on the use of bilingual diaries:

"We help the children to write in their diaries once or twice a week. They always have their diary with them and can look at it or write in it at any time. We write in the diaries at the end of the school day. At first we wrote all the sentences in the diary together in Slovak and Romani. Now we write only two sentences together, for example *Ráno sme jedli* in Slovak and *Tosara amen chajam* in Romani ('we ate in the morning'), or *Čítali sme o jeseni* in Slovak and *Amen genahas pal o jesos* in Romani ('we read about autumn'). Everyone writes their own third sentence: what they are looking forward to or what they have been doing or have experienced on the day in question. As a teacher, I sometimes write feedback in the diaries in Slovak and Romani, for example Slovak *Veľmi dobré* and Romani *Mištes* ('really good'). The diaries are also used to learn about emotions. The children write a sentence in Slovak, for example *Som šťastný*, and the equivalent in Romani, *Me bachtalo* ('I am happy'), and draw a picture of themselves when they are happy."

Δημοτικό σχολείο Ľ. Podjavorinskej, Košice, Σλοβακία

Η Michaela Cingeľová, δασκάλα της Γ' τάξης, αναφέρει τη χρήση δίγλωσσων ημερολογίων:

"Βοηθάμε τα παιδιά να γράφουν στα ημερολόγια τους μία ή δύο φορές την εβδομάδα. Έχουν πάντα μαζί τους το ημερολόγιό τους και μπορούν να το κοιτάξουν ή να γράψουν σε αυτό ανά πάσα στιγμή. Γράφουμε στα ημερολόγια στο τέλος της σχολικής ημέρας. Στην αρχή γράψαμε όλες τις προτάσεις στο ημερολόγιο μαζί στα σλοβακικά και στα ρομανί. Τώρα γράφουμε μόνο δύο προτάσεις μαζί, για παράδειγμα *Ráno sme jedli* στα σλοβακικά και *Tosara amen chajam* στα ρομανί ("φάγαμε το πρωί"), ή *Čítali sme o jeseni* στα σλοβακικά και *Amen genahas pal o jesos* στα ρομανί ("διαβάσαμε για το φθινόπωρο"). Ο καθένας γράφει τη δική του τρίτη πρόταση: τι περιμένει με ανυπομονησία ή τι έκανε ή τι έζησε την εν λόγω ημέρα. Ως δάσκαλος, μερικές φορές γράφω ανατροφοδότηση στα ημερολόγια στα σλοβακικά και στα ρομανί, για παράδειγμα σλοβακικά *Veľmi dobré* και ρομανί *Mištes* ("πραγματικά καλό"). Τα ημερολόγια χρησιμοποιούνται επίσης για να μάθουμε για τα συναισθήματα. Τα παιδιά γράφουν μια πρόταση στα σλοβακικά, για παράδειγμα *Som šťastný*, και την αντίστοιχη στα ρομανί, *Me bachtalo* ('είμαι χαρούμενος'), και ζωγραφίζουν μια εικόνα του εαυτού τους όταν είναι χαρούμενοι".

Základná škola Ľ. Podjavorinskej, Košice, Slovensko

Michaela Cingeľová, učiteľka 3. ročníka, informuje o používaní dvojязыčných denníkov:

"Raz alebo dvakrát týždenne pomáhame deťom písať do denníkov. Denník majú vždy pri sebe a môžu si ho kedykoľvek pozrieť alebo do neho písať. Do denníkov píšeme na konci školského dňa. Najprv sme všetky vety do denníka písali spoločne v slovenčine a rómčine. Teraz píšeme spolu len dve vety, napríklad *Ráno sme jedli* po slovensky a *Tosara amen chajam* po rómsky ("ráno sme jedli") alebo *Čítali sme o jeseni* po slovensky a *Amen genahas pal o jesos* po rómsky ("čítali sme o jeseni"). Každý napíše vlastnú tretiu vetu: na čo sa teší alebo čo robil či zažil v daný deň. Ako učiteľka niekedy do denníkov píšem spätnú väzbu v slovenčine a rómčine, napríklad slovensky *Veľmi dobré* a rómsky *Mištes* ("naozaj dobré"). Denníky sa používajú aj na učenie sa o emóciách. Deti napíšu vetu v slovenčine, napríklad *Som šťastný*, a ekvivalent v rómčine *Me bachtalo* ("som šťastný"), a nakreslia svoj obrázok, keď sú šťastné."

Osnovna šola Ľ. Podjavorinskej, Košice, Slovaška

Michaela Cingeľová, učiteľka 3. razreda, poroča o uporabi dvojezičnih dnevnikov:

"Enkrat ali dvakrat na teden pomagamo otrokom, da pišejo v svoje dnevnik. Dnevnik imajo vedno pri sebi in ga lahko kadar koli pogledajo ali vanj pišejo. V dnevnik pišemo ob koncu šolskega dne. Najprej smo vse stavke v dnevnik napisali skupaj v slovaščini in romščini. Zdaj pišemo skupaj samo dva stavka, na primer *Ráno sme jedli* v slovaščini in *Tosara amen chajam* v romščini ("zjutraj smo jedli") ali *Čítali smo o jeseni* v slovaščini in *Amen genahas pal o jesos* v romščini ("brali smo o jeseni"). Vsak napíše svoj tretji stavek: česa se veseli ali kaj je počel ali doživel na ta dan. Kot učiteljica včasih v dnevnik napšem povratne informacije v slovaškem in romskem jeziku, na primer slovaško *Zelo dobro* in romsko *Mištes* ('res dobro'). Dnevnik se uporabljajo tudi za učenje o čustvih. Otroci napišejo stavek v slovaščini, na primer *Som šťastný*, in ustreznico v romščini, *Me bachtalo* ('srečen sem'), ter narišejo svojo sliko, ko so srečni."

Štvrtok 26.10.

Ráno sme čítali

Po nórmsky.

Tosara ameh romanes

gevahas. Robili

sme masky.

Ameh kerahas masky.

Všetci sme tancovali na chodbe.

Ameh kelkerahas

savore pre chodba.

Štvrtok 19.10.

Me bachta lo.

som šťastný.

Utorok 17.10.

Ráno sme jedli.

Tosara ameh chajam.

Čítali sme o jeseni.

Ameh ge vahas pabo jesus.

Kresbili sme obrázky.

Ameh kreslimahas opapira.

Veľmi dobré.

Mištes. :)

Píšeš pekne.

Elementary school France Prešeren, Črenšovci, Slovenia

Stanka Zver, first grade teacher, reports:

"Last month, the ten students in grade 1A learned what life was like in the past. They processed the following content in detail:

- What were houses like in the old days?
- What everyday items were used in ancient times?
- What kind of clothes did people wear?
- Which dishes were typical for our regions?
- What toys did children have?
- What games did they play?

"At the end, they made mini books in which they drew pictures of life in the past. They also learned the words for houses, old objects, clothes, dishes, toys and games in Romani, helped by the classroom assistant, Murska Sobota. The students then used their pictures to talk about what life was like in the past. The one Roma student in the class used Romani to describe life in the past.

"All the students found learning about the past very interesting, and they learned many new things. They were also impressed by the fact that they could express themselves in a new language, Romani. They said that they thought such lessons were excellent and that they would like to learn many more new things in the future."

Δημοτικό σχολείο France Prešeren, Črenšovci, Σλοβενία

H Stanka Zver, δασκάλα της πρώτης τάξης, αναφέρει:

"Τον περασμένο μήνα, οι δέκα μαθητές της Α1 τάξης έμαθαν πώς ήταν η ζωή στο παρελθόν.

Επεξεργάστηκαν λεπτομερώς το ακόλουθο περιεχόμενο:

- Πώς ήταν τα σπίτια παλιά;
- Ποια καθημερινά αντικείμενα χρησιμοποιούνταν στην αρχαιότητα;
- Τι είδους ρούχα φορούσαν οι άνθρωποι;
- Ποια φαγητά ήταν τυπικά για τις περιοχές μας;
- Τι παιχνίδια είχαν τα παιδιά;
- Τι παιχνίδια έπαιζαν;

"Στο τέλος, έφτιαξαν μίνι βιβλία στα οποία ζωγράφισαν εικόνες από τη ζωή στο παρελθόν. Έμαθαν επίσης τις λέξεις για τα σπίτια, τα παλιά αντικείμενα, τα ρούχα, τα πιάτα, τα παιχνίδια και τα παιχνίδια στα Ρομανί, με τη βοήθεια της βοηθού της τάξης, Murska Sobota. Στη συνέχεια οι μαθητές χρησιμοποίησαν τις εικόνες τους για να μιλήσουν για το πώς ήταν η ζωή στο παρελθόν. Ο ένας μαθητής Ρομά στην τάξη χρησιμοποίησε τα Ρομανί για να περιγράψει τη ζωή στο παρελθόν.

"Όλοι οι μαθητές βρήκαν τη μάθηση για το παρελθόν πολύ ενδιαφέρουσα και έμαθαν πολλά νέα πράγματα. Εντυπωσιάστηκαν επίσης από το γεγονός ότι μπόρεσαν να εκφραστούν σε μια νέα γλώσσα, τη ρομανί. Είπαν ότι θεώρησαν τέτοια μαθήματα εξαιρετικά και ότι θα ήθελαν να μάθουν πολλά περισσότερα νέα πράγματα στο μέλλον".

Základná škola France Prešeren, Črenšovci, Slovinsko

Stanka Zverová, učiteľka prvého ročníka, uvádza:

"Minulý mesiac sa desať žiakov 1. A triedy dozvedelo, aký bol život v minulosti. Podrobne spracovali nasledujúci obsah:

- Ako vyzerali domy v dávnych časoch?
- Aké predmety dennej potreby sa používali v dávnych dobách?
- Aké oblečenie nosili ľudia?
- Ktoré jedlá boli typické pre naše regióny?
- Aké hračky mali deti?
- Aké hry sa hrali?

"Na záver si žiaci vyrobili miniknihy, do ktorých nakreslili obrázky zo života v minulosti. Naučili sa tiež slová pre domy, staré predmety, oblečenie, riad, hračky a hry v rómčine, pričom im pomáhala asistentka triedy Murska Sobota. Žiaci potom pomocou svojich obrázkov rozprávali o tom, aký bol život v minulosti. Jeden rómsky žiak v triede používal rómčinu na opis života v minulosti.

"Pre všetkých žiakov bolo učenie o minulosti veľmi zaujímavé a dozvedeli sa veľa nových vecí. Zapôsobilo na nich aj to, že sa mohli vyjadrovať v novom jazyku, rómčine. Povedali, že takéto hodiny považujú za výborné a že by sa v budúcnosti chceli naučiť ešte veľa nových vecí."

Osnovna šola France Prešeren, Črenšovci, Slovenija

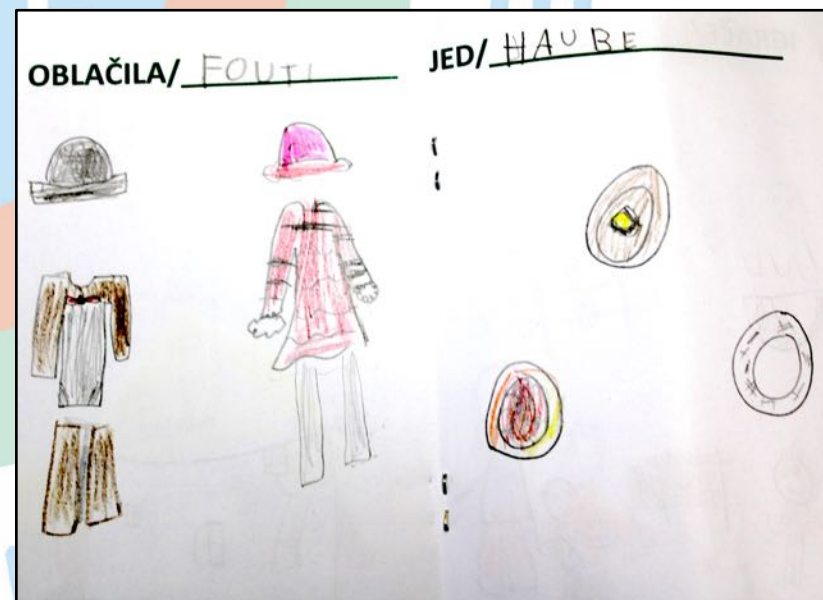
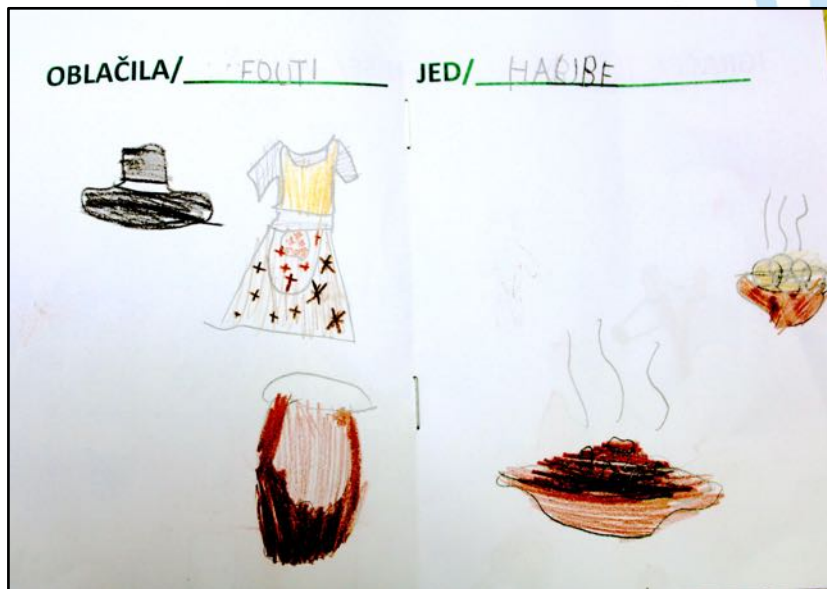
Stanka Zver, učiteljica prvega razreda, poroča:

"V preteklem mesecu je deset učencev 1.a razreda spoznavalo, kakšno je bilo življenje v preteklosti. Podrobno so obdelali naslednje vsebine:

- Kakšne so bile hiše v starih časih?
- Katere vsakdanje predmete so uporabljali v starih časih?
- Kakšna oblačila so ljudje nosili?
- Katere jedi so bile značilne za naše kraje?
- Katere igrače so imeli otroci?
- Katere igre so se igrali?

"Na koncu so izdelali mini knjige, v katere so narisali slike o življenju v preteklosti. Naučili so se tudi besede za hiše, stare predmete, oblačila, jedi, igrače in igre v romščini, pri čemer jim je pomagala pomočnica iz Murske Sobote. Učenci so se nato s pomočjo svojih slik pogovarjali o tem, kakšno je bilo življenje v preteklosti. En romski učenec v razredu je pri opisovanju življenja v preteklosti uporabljal romščino.

"Za vse učence je bilo učenje o preteklosti zelo zanimivo in naučili so se veliko novih stvari. Navdušeni so bili tudi nad dejstvom, da so se lahko izražali v novem jeziku, romščini. Povedali so, da se jim zdijo takšne učne ure odlične in da bi se v prihodnosti radi naučili še veliko novih stvari."

Elementary school Leskovec pri Krškem, Slovenia

Nejc Plankar, grade 4 teacher, reports on the making of a Slovenian/Romani glossary:

"As a teacher I try to involve my students in activities that motivate them, make them feel they are doing something good for themselves and others, and help them to feel important. This is easy with some students, but with others I have to wait for a special moment when something clicks in my mind and I think: 'This is it.' The idea of making a Slovenian/Romani glossary came to me in a split second when I was talking to my Roma students about their language. 'How do you say *sit down or be quiet* in Romani?', I asked them, trying to motivate them for schoolwork.

"Then I suggested they should make me a little dictionary with some everyday expressions I can use in our classroom. It was on my desk the next morning. The girls who made it were so excited when I read the expressions out loud, mispronouncing some of the words. They were laughing and that made me feel that I was doing something good. Later they even gave me a test to grade my knowledge of Romani. We had fun and were learning and at the same time improving the atmosphere in the classroom as everyone was included.

"We then decided to make a simple bilingual glossary of important everyday expressions that teachers and students from grades 1 to 5 could use in their classrooms. Maybe it would benefit the teacher, Roma students and everyone else. We started collecting expressions for introducing yourself, asking about feelings, classroom language, animals, weather, numbers, colours, school things etc. The project was overseen by our Roma assistant, so we could double-check all the spelling. When we were happy with our work, we printed it out

Δημοτικό σχολείο Leskovec pri Krškem, Σλοβενία

Ο Nejc Plankar, δάσκαλος της 4ης τάξης, αναφέρει τη δημιουργία ενός γλωσσάριου σλοβενικών/ρομανικών:

"Ως εκπαιδευτικός προσπάθη να εμπλέκω τους μαθητές μου σε δραστηριότητες που τους κινητοποιούν, τους κάνουν να αισθάνονται ότι κάνουν κάτι καλό για τον εαυτό τους και τους άλλους και τους βοηθούν να αισθάνονται σημαντικοί. Αυτό είναι εύκολο με ορισμένους μαθητές, αλλά με άλλους πρέπει να περιμένω μια ιδιαίτερη στιγμή που κάτι κάνει κλικ στο μυαλό μου και σκέφτομαι: 'Αυτό είναι'. Η ιδέα να φτιάξω ένα γλωσσάρι σλοβενικών/ρομανικών μου ήρθε σε κλάσματα του δευτερολέπτου όταν μιλούσα με τους Ρομά μαθητές μου για τη γλώσσα τους. 'Πώς λέτε *κάτσε στο θρανίο σου* ή *να κάνετε ησυχία στα ρομανί*;', τους ρώτησα, προσπαθώντας να τους παρακινήσω για τις σχολικές εργασίες.

"Τότε τους πρότεινα να μου φτιάξουν ένα μικρό λεξικό με μερικές καθημερινές εκφράσεις που μπορώ να χρησιμοποιήσω στην τάξη μας. Ήταν στο γραφείο μου το επόμενο πρωί. Τα κορίτσια που το έφτιαξαν ήταν τόσο ενθουσιασμένα όταν διάβασα τις εκφράσεις δυνατά, προφέροντας λάθος κάποιες από τις λέξεις. Γελούσαν και αυτό με έκανε να νιώθω ότι έκανα κάτι καλό. Αργότερα μου έδωσαν και ένα τεστ για να βαθμολογήσουν τις γνώσεις μου στα ρομανί. Διασκεδάσαμε και μαθαίναμε και ταυτόχρονα βελτιώναμε την ατμόσφαιρα στην τάξη, καθώς όλοι συμπεριλαμβάνονταν.

"Στη συνέχεια αποφασίσαμε να φτιάξουμε ένα απλό δίγλωσσο γλωσσάρι με σημαντικές καθημερινές εκφράσεις που οι δάσκαλοι και οι μαθητές από την Α' έως την Ε τάξη θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν στις τάξεις τους. Ίσως θα ωφελούσε τον εκπαιδευτικό, τους μαθητές Ρομά και όλους τους άλλους. Ξεκίνησαμε να συλλέγουμε εκφράσεις για να συστήνεστε, να ρωτάτε για τα συναισθήματα, τη γλώσσα της τάξης, τα ζώα, τον καιρό, τους αριθμούς, τα χρώματα, τα σχολικά πράγματα κ.λπ. Το έργο επιβλέπονταν από τη βοηθό μας Ρομά, ώστε να μπορούμε να ελέγχουμε ξανά όλη την ορθογραφία. Όταν ήμασταν ευχαριστημένοι με το έργο μας, το εκτυπώσαμε και το μοιράσαμε σε

Základná škola Leskovec pri Kršku, Slovinsko

Nejc Plankar, učiteľ 4. ročníka, informuje o tvorbe slovníka slovinčiny a rómčiny:

"Ako učiteľ sa snažím zapojiť svojich žiakov do aktivít, ktoré ich motivujú, dávajú im pocit, že robia niečo dobré pre seba a pre ostatných, a pomáhajú im cítiť sa dôležitými. Pri niektorých žiakoch je to ľahké, ale pri iných si musím počkať na zvláštny okamih, keď sa mi v hlave niečo zaklincuje a ja si poviem: 'To je ono'. Myšlienka vytvoriť slovinsko-rómsky slovník ma napadla v zlomku sekundy, keď som sa rozprával so svojimi rómskymi študentmi o ich jazyku. 'Ako sa v rómčine povie sadni alebo buď ticho?', pýtal som sa ich, keď som sa ich snažil motivovať na školskú prácu.

"Potom som im navrhol, aby mi urobili malý slovník s niektorými každodennými výrazmi, ktoré môžem používať v našej triede. Na druhý deň ráno som ho mala na stole. Dievčatá, ktoré ho vyrobili, boli veľmi nadšené, keď som výrazy čítal nahlas, pričom niektoré slová vyslovovali nesprávne. Smiali sa a to vo mne vyvolalo pocit, že robím niečo dobré. Neskôr mi dokonca dali test, aby ohodnotili moje znalosti rómčiny. Bavili sme sa, učili sme sa a zároveň sme zlepšovali atmosféru v triede, pretože každý bol zapojený.

"Potom sme sa rozhodli vytvoriť jednoduchý dvojazyčný slovník dôležitých každodenných výrazov, ktorý by mohli učitelia a žiaci 1. až 5. ročníka používať vo svojich triedach. Možno by to bolo prínosom pre učiteľa, rómskych žiakov a všetkých ostatných. Začali sme zbierať výrazy na predstavovanie sa, pýtanie sa na pocity, jazyk triedy, zvieratá, počasie, čísla, farby, školské veci atď. Na projekt dohliadala naša rómska asistentka, takže sme mohli všetky pravopisné údaje prekontrolovať. Keď sme boli s našou prácou spokojní, vytlačili sme ju a rozposlali do

Osnovna šola Leskovec pri Krškem, Slovenija

Nejc Plankar, učitelj v 4. razredu, poroča o izdelavi slovensko-romskega slovarja:

"Kot učitelj poskušam učence vključiti v dejavnosti, ki jih motivirajo, jim dajejo občutek, da delajo nekaj dobrega zase in za druge, ter jim pomagajo, da se počutijo pomembne. Pri nekaterih učencih je to enostavno, pri drugih pa moram počakati na poseben trenutek, ko se mi nekaj posveti v glavi in pomislim: 'To je to. Zamisel o izdelavi slovensko-romske slovnice se mi je porodila v delčku sekunde, ko sem se z romskimi učenci pogovarjal o njihovem jeziku. 'Kako se v romščini reče sedi ali bodi tiho?' sem jih vprašal, ko sem jih skušal motivirati za šolsko delo.

"Potem sem jim predlagal, naj mi naredijo majhen slovarček z nekaj vsakdanjimi izrazi, ki jih lahko uporabljam v našem razredu. Naslednje jutro je bil na moji mizi. Dekleta, ki so ga izdelala, so bila zelo navdušena, ko sem izraze bral na glas in pri tem napačno izgovarjal nekatere besede. Smejale so se in zaradi tega sem se počutil, da sem naredil nekaj dobrega. Pozneje so mi celo dale test, da bi ocenile moje znanje romščine. Zabavali smo se in se učili, hkrati pa smo izboljšali vzdušje v razredu, saj so bili vsi vključeni.

"Nato smo se odločili, da naredimo preprost dvojezični slovarček pomembnih vsakdanjih izrazov, ki bi ga učitelji in učenci od 1. do 5. razreda lahko uporabljali v svojih razredih. Morda bi to koristilo učitelju, romskim učencem in vsem ostalim. Začeli smo zbirati izraze za predstavljanje, spraševanje o občutkih, govorico razreda, živali, vreme, številke, barve, šolske stvari itd. Projekt je nadzorovala naša romska pomočnica, tako da smo lahko dvakrat preverili vse pravopise. Ko smo bili s svojim delom zadovoljni, smo ga natisnili in razdelili v vse

and distributed it to every classroom. Now our simple little classroom glossary is used when talking to Roma students to make them feel accepted and encourage them to participate. The girls who shared in the making of the glossary were proud of their involvement and felt important as their names are on the cover next to the teacher's name."

κάθε τάξη. Τώρα το απλό μικρό γλωσσάρι της τάξης μας χρησιμοποιείται όταν μιλάμε στους μαθητές Ρομά για να τους κάνουμε να νιώθουν αποδεκτοί και να τους ενθαρρύνουμε να συμμετέχουν. Τα κορίτσια που συμμετείχαν στη δημιουργία του γλωσσάριου ήταν περήφανα για τη συμμετοχή τους και ένιωσαν σημαντικά καθώς τα ονόματά τους βρίσκονται στο εξώφυλλο δίπλα στο όνομα του δασκάλου".

každej triedy. Teraz sa náš jednoduchý malý triedny slovník používa pri rozhovoroch s rómskymi žiakmi, aby sa cítili prijatí a aby sme ich povzbudili k účasti. Dievčatá, ktoré sa podieľali na tvorbe slovníka, boli hrdé na svoju účasť a cítili sa dôležité, keďže ich mená sú na obálke vedľa mena učiteľa."

razrede. Zdaj naš preprosti mali razredni slovarček uporabljamo pri pogovoru z romskimi učenci, da se počutijo sprejete in da jih spodbudimo k sodelovanju. Dekleta, ki so sodelovala pri izdelavi slovarčka, so bila ponosna na svoje sodelovanje in so se počutila pomembna, saj so njihova imena na naslovnici poleg učiteljevega imena."

OŠ LESKOVEC PRI KRŠKEM

**RAZREDNI
SLOVENSKO - ROMSKI
SLOVARČEK**

Avtorji:
Alina Hudorovac
Amina Jurkovič
Nika Kovačič
Nejc Plankar
Sonja Valenčič

OSNOVNE FRAZE

DOBER DAN - LAČO DIVE
KAKO TI JE IME? - SAR PE TUKE PHENI?
IME MI JE ... - ME HINJU ...
KAKO SI? - SAR HINJAŠ?
DOBRO - LAČE
SLABO - SLABO
KJE SI DOMA? - KAJ HINJAŠ KHERE?
DOMA SEM V ... - KHERE HINJU DU ...
KOLIKO SI STAR/-A? - KEČI HINJAŠ PURANO/-I?
STAR/-A SEM _ LET - PURANO/-I HINJU _ BERŠ
RAD TE IMAM - RADO TU DIKERU
LEPO TE PROSIM - ŠUKAR TU MANGU
ZAKAJ? - JERE?
KAJ? - ŠO?

ŠTEVILA

1 - JEK
2 - DUJ
3 - TRIN
4 - ŠTAR
5 - PET
6 - ŠEST
7 - SEDAM
8 - OSAM
9 - DEVET

BARVE

RDEČA - LOLI
MODRA - PLAVO/MODRO
ZELENA - ZELENO
ČRNA - KALI
RUMENA - RUMENO
BELA - PARNI
ROZA - ROZASTO

V ŠOLI

PRIDI SEM - AV KORDE
POJDI SEDET - DŽA BEŠI
HODI V ŠOLO - PHIR DU ŠOLA
POJDI K TABLI - DŽA KU TABLA
BODI TIHO - OV TIHO
BODITE PRIDNI - OVEN PRIDNO
UČI SE - ŠIKAV PE
POVEJ - MOTHAV
GOVORI - VAKER
POSLUŠAJ - ŠUN
BERI - KED
PIŠI - PISIN
POJDI VEN - DŽA AVRI
POJDI NOTER - DŽA ANDE
POJDI NA KOSILO - DŽA PU KOSILO
JEJ KOSILO - HA KOSILO
POJDI SE IGRAT - DŽA PE KHELI
SI NAREDIL NALOGO? - KEJAŠ NALOGA?
ALI TI GRE? - ĐAL TUKE LAČE?
IMAAŠ SVINČNIK? - HILO TU SVINČNIKO?
PRINESI MI LIST - ANA MANGE LIL
ZAPRI VRATA, OKNO - ZAPHAND DARA, OKNO
ZAKAJ TE NI BILO V ŠOLI? - JERE NA AJAŠ DU ŠOLA?
NE VEM - NA DŽANO
SEŠTEJ - ZBURIN
ODŠTEJ - LE PROČ

DRUŽINSKI ČLANI

MOJA DRUŽINA - MRI DRUŽINA
MAMA, MAMICA - DAJ, DAJORI
OČE - DAD
SESTRA - PHEN
BRAT - PHRAL
BABICA - DAJ PHURANI
DEDEK - DAD PHURANO

**METULJ - MATULJI
PTICA - ČIRIKLI
PUJS - BALO**

VOZILA

AVTO - LETRIKA
KOLO - KOLO
MOTOR - MATORO
VLAK - VLAKO
LETALO - RAPLANO
LADJA - LADJA
AVTOBUS - POŠTA

PRIBOR

ŽLICA - ROJ
VILICA - VILICE
NOŽ - ČURIK
POSODA - PIRI
PONEV - TAVA

VREME

SONCE - KHAM
DEŽ - BRŠIN
SNEG - JIV
VROČE - TATO
MRZLO - ŠIL

HRANA IN PIJAČA

KRUH - MARO
SALAMA - GOJ
JABOLKO - PHABI
MESO - MAŠ
VODA - PANI
MLEKO - THUT
KROMPIR - HULJI

OBLAČILA

MAJICA - MAJA
HLAČE - HELEVA
KRILO - KIKLJA
JAKNA - THALIK
NOGAVICE - ČARAPE
PULOVER - PULOVERI
ČEVLJI - ŠOLINE
COPATI - CAPATE
KAJ IMAŠ OBLEČENO? - ŠO HINJAŠ URADO/-I?
OBLEČEN/-A SEM ... - ME HINJU URADO/-I
OBLECI SE - URAV PE
OBUJ SE - PUDEN PE

ŠOLSKÉ POTREBŠČINE

SVINČNIK - SVINČNIKO
KEMIČNI SVINČNIK - KLAJBUŠI
RADIRKA - RADIRKA
ZVEZEK - ZVESKO
LIST - LIL
PERESNICA - PUŠČICA
TORBA - TAŠKA

POKLICI

UČITELJ - UČITELNO
POLICIST/-KA - ŠEŠO/ŠEŠNI
ZDRAVNIK - DOKTORI
TRGOVEC - TRGOVCO
GAŠILEC - GASILCO
VOZNIK - VOZNIKO
FRIZER - FRIZERI

Elementary school Fran Metelka, Škocjan, Slovenia

Tina Gorenjc, teacher of grade 2C, reports on the use of themed colouring books to learn Romani words in her classroom. Four of the 17 pupils were Roma. The work on Romani was led by Tina herself. When searching for Roma words, she was aided by Roma students who are proficient in Romani. When they ran into difficulties the Roma assistant, Mitja Novak, helped them.

"Before we started this activity, we talked about the most important words we need when we start school. We agreed that everyone has to know different greetings and "magic" polite words like *thank you, please, you're welcome*, etc. But we quickly discovered that it is also essential to know the words for school supplies and the things we use most often in the classroom. We agreed that this is very important if we are to be successful in the new school environment. We began by finding the appropriate words in English – we were quite good at that. Then we did the same with Romani. The students already knew some words as we have them written on different items in the classroom and they see them every day. Other words were completely new and unknown to the students, and they had to guess their meaning. This was good fun and the students were learning through play.

"We decided that the best way of learning new Roma words for school supplies and objects in the classroom would be by making colouring books, something they the students love to do. They divided into groups of three or four and tried to make their own colouring books. The only instruction was that they should use their imagination and draw as many school supplies and classroom objects as they could think of. Then they tried to find the right Romani word for a particular drawing in their colouring book. I helped by writing the words they needed on

Δημοτικό σχολείο Fran Metelka, Škocjan, Σλοβενία

Η Tina Gorenjc, δασκάλα της τάξης Γ2, αναφέρει τη χρήση θεματικών βιβλίων ζωγραφικής για την εκμάθηση λέξεων ρομανί στην τάξη της. Τέσσερις από τους 17 μαθητές ήταν Ρομά. Η εργασία για τα ρομανί καθοδηγήθηκε από την ίδια την Tina. Κατά την αναζήτηση λέξεων ρομανί, βοηθήθηκε από μαθητές Ρομά που γνωρίζουν καλά τη γλώσσα ρομανί. Όταν αντιμετώπιζαν δυσκολίες, τους βοηθούσε η βοηθός Ρομά, η Mitja Novak.

"Πριν ξεκινήσουμε αυτή τη δραστηριότητα, μιλήσαμε για τις πιο σημαντικές λέξεις που χρειαζόμαστε όταν αρχίσουμε το σχολείο. Συμφωνήσαμε ότι όλοι πρέπει να γνωρίζουν διάφορους χαιρετισμούς και "μαγικές" ευγενικές λέξεις όπως *ευχαριστώ, παρακαλώ, παρακαλώ, παρακαλώ* κ.λπ. Αλλά γρήγορα ανακαλύψαμε ότι είναι επίσης απαραίτητο να γνωρίζουμε τις λέξεις για τα σχολικά είδη και τα πράγματα που χρησιμοποιούμε πιο συχνά στην τάξη. Συμφωνήσαμε ότι αυτό είναι πολύ σημαντικό αν θέλουμε να είμαστε επιτυχημένοι στο νέο σχολικό περιβάλλον. Ξεκινήσαμε βρίσκοντας τις κατάλληλες λέξεις στα αγγλικά - ήμασταν αρκετά καλοί σε αυτό. Στη συνέχεια κάναμε το ίδιο με τα ρομανί. Οι μαθητές γνώριζαν ήδη κάποιες λέξεις, καθώς τις έχουμε γραμμένες σε διάφορα αντικείμενα στην τάξη και τις βλέπουν καθημερινά. Άλλες λέξεις ήταν εντελώς νέες και άγνωστες στους μαθητές και έπρεπε να μαντέψουν τη σημασία τους. Αυτό ήταν πολύ διασκεδαστικό και οι μαθητές μάθαιναν μέσα από το παιχνίδι.

"Αποφασίσαμε ότι ο καλύτερος τρόπος για να μάθουμε νέες λέξεις ρομανί για σχολικά είδη και αντικείμενα στην τάξη θα ήταν να φτιάξουμε βιβλία ζωγραφικής, κάτι που τους αρέσει πολύ να κάνουν οι μαθητές. Χωρίστηκαν σε ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων και προσπάθησαν να φτιάξουν τα δικά τους βιβλία ζωγραφικής. Η μόνη οδηγία ήταν να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους και να ζωγραφίσουν όσα περισσότερα σχολικά είδη και αντικείμενα της τάξης μπορούσαν να σκεφτούν. Στη συνέχεια προσπάθησαν να βρουν τη σωστή λέξη ρομανί για ένα συγκεκριμένο σχέδιο στο βιβλίο ζωγραφικής τους. Βοήθησα γράφοντας τις λέξεις που χρειάζονταν σε κομμάτια χαρτιού και οι μαθητές τις κόλλησαν στο σωστό αντικείμενο. Όταν είχαμε βρει όλες τις λέξεις ρομανί, αντέγραψα τα βιβλία και οι

Základná škola Fran Metelka, Škocjan, Slovinsko

Tina Gorenjcová, učiteľka 2.C triedy, informuje o používaní tematických omaľovánok na učenie rómskych slovíčok v jej triede. Štyria zo 17 žiakov boli Rómovia. Prácu s rómčinou viedla samotná Tina. Pri hľadaní rómskych slov jej pomáhali rómski žiaci, ktorí ovládajú rómčinu. Keď narazili na ťažkosti, pomohol im rómsky asistent Mitja Novak.

"Predtým, ako sme začali túto aktivitu, sme sa rozprávali o najdôležitejších slovách, ktoré potrebujeme, keď začneme chodiť do školy. Zhodli sme sa na tom, že každý musí vedieť rôzne pozdravy a "čarovné" zdvorilostné slová ako *ďakujem, prosím, nemáte za čo a pod*. Rýchlo sme však zistili, že je tiež nevyhnutné poznať slová pre školské pomôcky a veci, ktoré v triede používame najčastejšie. Zhodli sme sa, že je to veľmi dôležité, ak chceme byť v novom školskom prostredí úspešní. Začali sme hľadaním vhodných slov v angličtine - to nám celkom išlo. Potom sme to isté urobili s rómčinou. Žiaci už niektoré slová poznali, pretože ich máme napísané na rôznych predmetoch v triede a vidia ich každý deň. Iné slová boli pre žiakov úplne nové a neznáme a museli hádať ich význam. Bola to dobrá zábava a žiaci sa učili hrou.

"Rozhodli sme sa, že najlepším spôsobom učenia sa nových rómskych slov pre školské pomôcky a predmety v triede bude výroba omaľovánok, čo žiaci radi robia. Rozdelili sa do skupín po troch alebo štyroch a snažili sa vytvoriť vlastné omaľovánky. Jediným pokynom bolo, aby použili svoju fantáziu a nakreslili čo najviac školských pomôcok a predmetov v triede, ktoré si dokážu predstaviť. Potom sa snažili nájsť správne rómske slovo pre konkrétnu kresbu vo svojej omaľovánke. Pomohol som im tak, že som im na kúsky papiera napísal potrebné slová a žiaci ich nalepili na správny predmet. Keď sme našli

Osnovna šola Frana Metelka, Škocjan, Slovenija

Tina Gorenjc, učiteljica 2.c razreda, poroča o uporabi tematskih pobarvank za učenje romskih besed v svojem razredu. Štirje od 17 učencev so bili Romi. Delo z romščino je vodila Tina sama. Pri iskanju romskih besed so ji pomagali romski učenci, ki obvladajo romščino. Ko so naleteli na težave, jim je pomagal romski pomočnik Mitja Novak.

"Preden smo se lotili te dejavnosti, smo se pogovarjali o najpomembnejših besedah, ki jih potrebujemo, ko začnemo hoditi v šolo. Strinjali smo se, da mora vsakdo poznati različne pozdrave in "čarobne" vljudnostne besede, kot so *hvala, prosim, ni za kaj itd*. Vendar smo hitro ugotovili, da je nujno poznati tudi besede za šolske potrebščine in stvari, ki jih najpogosteje uporabljamo v razredu. Strinjali smo se, da je to zelo pomembno, če želimo biti uspešni v novem šolskem okolju. Začeli smo z iskanjem ustreznih besed v angleščini - pri tem smo bili kar dobri. Nato smo enako storili z romščino. Učenci so nekatere besede že poznali, saj jih imamo napisane na različnih predmetih v razredu in jih vidijo vsak dan. Druge besede so bile za učence popolnoma nove in neznane, zato so morali uganiti njihov pomen. To je bila dobra zabava in učenci so se učili skozi igro.

"Odložili smo se, da bo najboljši način učenja novih romskih besed za šolske potrebščine in predmete v razredu izdelovanje pobarvank, kar učenci radi počnejo. Razdelili so se v skupine po tri ali štiri in poskušali izdelati svoje pobarvanke. Edino navodilo je bilo, da morajo uporabiti svojo domišljijo in narisati čim več šolskih potrebščin in predmetov v razredu, kolikor si jih lahko zamislijo. Nato so v svoji pobarvanki poskušali najti pravo romsko besedo za določeno risbo. Pomagal sem jim tako, da sem na listke papirja napisal potrebne besede, učenci pa so jih prilepili na pravi predmet. Ko smo našli vse romske besede, sem jih prepisal v

pieces of paper and the students glued them on the right item. When we had found all the Romani words, I copied the books and the students coloured them. This was the part they enjoyed most.

"The students put a great deal of effort into this project, so we came up with the idea of using colouring books as teaching materials. We laminated each colouring book and prepared cards with the Romani words for the items in each of them. Matching words to pictures proved to be an easy and effective way for the students to learn new words. It was also a great learning experience for Romani students as they could test themselves in reading and spelling in their own language.

"The students have already suggested other topics we could explore using colouring books – as they said, there are so many different words that are important for Roma students in their daily life inside and outside school."

μαθητές τα χρωμάτισαν. Αυτό ήταν το μέρος που τους άρεσε περισσότερο.

"Οι μαθητές κατέβαλαν μεγάλη προσπάθεια για αυτό το έργο, οπότε μας ήρθε η ιδέα να χρησιμοποιήσουμε τα βιβλία ζωγραφικής ως διδακτικό υλικό. Λαμινάσαμε κάθε βιβλίο ζωγραφικής και ετοιμάσαμε κάρτες με τις λέξεις ρομανί για τα αντικείμενα σε καθένα από αυτά. Η αντιστοίχιση των λέξεων με τις εικόνες αποδείχθηκε ένας εύκολος και αποτελεσματικός τρόπος για να μάθουν οι μαθητές νέες λέξεις. Ήταν επίσης μια σπουδαία μαθησιακή εμπειρία για τους μαθητές Ρομά, καθώς μπορούσαν να δοκιμαστούν στην ανάγνωση και την ορθογραφία στη δική τους γλώσσα.

"Οι μαθητές έχουν ήδη προτείνει άλλα θέματα που θα μπορούσαμε να εξερευνήσουμε χρησιμοποιώντας τα βιβλία ζωγραφικής - όπως είπαν, υπάρχουν τόσες πολλές διαφορετικές λέξεις που είναι σημαντικές για τους μαθητές Ρομά στην καθημερινή τους ζωή εντός και εκτός σχολείου."

všetky rómske slová, prekopíroval som ich do kníh a žiaci ich vyfarbili. Táto časť ich bavila najviac.

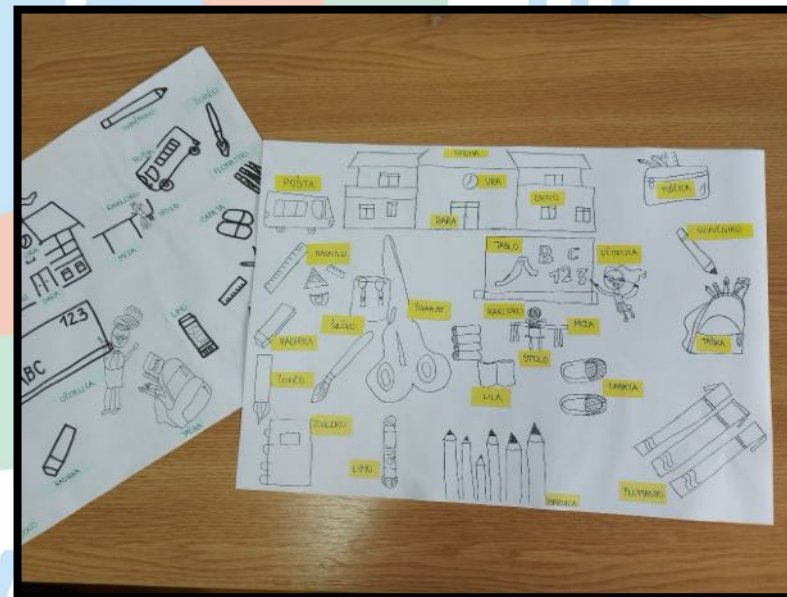
"Študenti do tohto projektu vložili veľa úsilia, preto sme prišli s nápadom použiť omaľovánky ako učebný materiál. Každú omaľovánku sme zalaminovali a pripravili sme kartičky s rómskymi slovami pre jednotlivé predmety. Priradovanie slov k obrázkom sa ukázalo ako jednoduchý a efektívny spôsob, ako sa študenti naučili nové slová. Pre rómskych žiakov to bola tiež skvelá skúsenosť, pretože si mohli vyskúšať čítanie a pravopis vo svojom vlastnom jazyku.

"Študenti už navrhli ďalšie témy, ktoré by sme mohli preskúmať pomocou omaľovánok - ako povedali, existuje toľko rôznych slov, ktoré sú pre rómskych študentov dôležité v ich každodennom živote v škole aj mimo nej."

knjige, učenci pa so jih pobarvali. V tem delu so najbolj uživali.

"Učenci so v ta projekt vložili veliko truda, zato smo prišli na idejo, da bi pobarvanke uporabili kot učno gradivo. Vsako pobarvanko smo laminirali in pripravili kartice z romskimi besedami za predmete v posamezni pobarvanki. Ujemanje besed s slikami se je izkazalo za enostaven in učinkovit način učenja novih besed za učence. To je bila tudi odlična učna izkušnja za romske učence, saj so se lahko preizkusili v branju in črkovanju v svojem jeziku.

"Učenci so že predlagali druge teme, ki bi jih lahko raziskovali s pomočjo pobarvank - kot so povedali, je toliko različnih besed, ki so za romske učence pomembne v vsakdanjem življenju v šoli in zunaj nje."

Elementary school Alapiskola, Vyškovce nad Ipľom, Slovakia

The principal of the school, Szabina Szabó Balázs, reports on the pupils' production of a puppet version of "Little Red Riding Hood":

"We chose 'Little Red Riding Hood' because we thought all the pupils were likely to know the story already, but it was new to more than half of them. So we began by reading the story. Then we asked the pupils to summarize the story in their own words and made a list of the characters. Slovak is the language of instruction and the majority of the class are Roma, so we included Romani as actively as possible and asked the pupils to name the characters in Romani. We decided to dramatize the story in both languages, so the pupils read the story again in the language of their choice. We discussed which characters would speak in which language. It was agreed that the wolf would speak Romani, Little Red Riding Hood and the other characters would speak Slovak, and the connecting narrative would be in Slovak. At first we divided the roles so that a Roma student took the part of the Romani-speaking wolf; then non-Roma pupils tried speaking the wolf's role even though they had little or no Romani. They responded very positively to the challenge and quickly mastered the Romani role.

"By dramatizing 'Little Red Riding Hood' in two languages we were reflecting the linguistic situation of the classroom, and by having the characters speak Romani as well as Slovak we fostered respect for both languages and the pupils who spoke them. When we had arrived at the final casting, the last step was to rehearse the play. That was when we discovered that the use of puppets broke down barriers, especially for pupils with learning and language difficulties. For example, a pupil with a strongly introverted personality began to speak

Δημοτικό σχολείο Alapiskola, Vyškovce nad Ipľom, Σλοβακία

Η διευθύντρια του σχολείου, Szabina Szabó Balázs, αναφέρει την παραγωγή των μαθητών σε μια κουκλοθεατρική εκδοχή της "Κοκκινόσκουφίτσας":

"Επιλέξαμε την "Κοκκινόσκουφίτσα" επειδή πιστεύαμε ότι όλοι οι μαθητές πιθανόν να γνώριζαν ήδη την ιστορία, αλλά ήταν καινούργια για περισσότερους από τους μισούς. Έτσι ξεκινήσαμε διαβάζοντας την ιστορία. Στη συνέχεια ζητήσαμε από τους μαθητές να συνοψίσουν την ιστορία με δικά τους λόγια και φτιάξαμε μια λίστα με τους χαρακτήρες. Τα σλοβακικά είναι η γλώσσα διδασκαλίας και η πλειονότητα της τάξης είναι Ρομά, οπότε συμπεριλάβαμε τα Ρομά όσο το δυνατόν πιο ενεργά και ζητήσαμε από τους μαθητές να ονομάσουν τους χαρακτήρες στα ρομανί. Αποφασίσαμε να δραματοποιήσουμε την ιστορία και στις δύο γλώσσες, οπότε οι μαθητές διάβασαν ξανά την ιστορία στη γλώσσα της επιλογής τους. Συζητήσαμε ποιους χαρακτήρες θα μιλούσαν σε ποια γλώσσα. Συμφωνήθηκε ότι ο λύκος θα μιλούσε ρομανί, η Κοκκινόσκουφίτσα και οι άλλοι χαρακτήρες θα μιλούσαν σλοβακικά και η συνδετική αφήγηση θα γινόταν στα σλοβακικά. Στην αρχή μοιράσαμε τους ρόλους έτσι ώστε ένας μαθητής Ρομά να αναλάβει το ρόλο του λύκου που μιλούσε ρομανί- στη συνέχεια μαθητές που δεν ήταν Ρομά προσπάθησαν να μιλήσουν το ρόλο του λύκου, παρόλο που δεν ήξεραν καθόλου ή ελάχιστα ρομανί. Ανταποκρίθηκαν πολύ θετικά στην πρόκληση και κατέκτησαν γρήγορα τον ρόλο τους στην ρομανί.

"Δραματοποιώντας την "Κοκκινόσκουφίτσα" σε δύο γλώσσες αντανakλούσαμε τη γλωσσική κατάσταση της τάξης και, βλέποντας τους χαρακτήρες να μιλούν ρομανί καθώς και σλοβακικά, καλλιεργήσαμε το σεβασμό και για τις δύο γλώσσες και για τους μαθητές που τις μιλούσαν. Όταν φτάσαμε στην τελική διανομή, το τελευταίο βήμα ήταν η πρόβα του έργου. Τότε ήταν που ανακαλύψαμε ότι η χρήση των μαριονετών έσπασε τα εμπόδια, ειδικά για τους μαθητές με μαθησιακές και γλωσσικές δυσκολίες. Για παράδειγμα, ένας μαθητής με έντονα εσωστρεφή προσωπικότητα άρχισε να μιλάει και να χαμογελάει κατά τη διάρκεια των προβών. Ο μαθητής αυτός έχει πλέον ανοιχτεί και συμμετέχει καθημερινά

Základná škola Alapiskola, Vyškovce nad Ipľom, Slovensko

Riaditeľka školy Szabina Szabó Balázsová informuje o inscenácii bábkovej verzie Červenej čiapočky, ktorú pripravili žiaci:

"Červenú čiapočku" sme si vybrali preto, lebo sme si mysleli, že všetci žiaci už príbeh pravdepodobne poznajú, ale pre viac ako polovicu z nich bol nový. Začali sme teda čítaním príbehu. Potom sme žiakov požiadali, aby príbeh zhrnuli vlastnými slovami a vytvorili zoznam postáv. Vyučovacím jazykom je slovenčina a väčšinu triedy tvoria Rómovia, preto sme čo najaktívnejšie zapojili rómcinu a požiadali sme žiakov, aby pomenovali postavy v rómcine. Rozhodli sme sa príbeh zdramatizovať v oboch jazykoch, takže žiaci si príbeh prečítali ešte raz v jazyku, ktorý si vybrali. Diskutovali sme o tom, ktoré postavy budú hovoriť v ktorom jazyku. Dohodli sme sa, že vlk bude hovoriť rómsky, Červená čiapočka a ostatné postavy budú hovoriť slovensky a spojovací príbeh bude v slovenčine. Najprv sme si rozdelili úlohy tak, že úlohu vlka hovoriaceho rómsky prevzal rómsky žiak; potom si nerómski žiaci vyskúšali hovoriť úlohu vlka, hoci rómsky hovorili málo alebo vôbec. Na túto výzvu reagovali veľmi pozitívne a rýchlo zvládli rómsku úlohu.

"Dramatizáciu Červenej čiapočky v dvoch jazykoch sme reflektovali jazykovú situáciu v triede a tým, že postavy hovorili rómsky aj slovensky, sme podporili úctu k obom jazykom a k žiakom, ktorí nimi hovorili. Keď sme dospeli k finálnemu obsadeniu, posledným krokom bolo nacvičenie hry. Vtedy sme zistili, že použitie bábok prelomilo bariéry najmä u žiakov s problémami s učením a jazykom. Napríklad žiak so silne introvertnou povahou začal počas skúšok hovoriť a usmievať sa. Tento žiak sa

Osnovna šola Alapiskola, Vyškovce nad Ipľom, Slovaška

Ravnateljica šole Szabina Szabó Balázs poroča o lutkovni uprizoritvi Rdeče kapice, ki so jo pripravili učenci:

"Izbrali smo Rdečo kapico, ker smo mislili, da jo vsi učenci verjetno že poznajo, vendar je bila za več kot polovico učencev nova. Zato smo začeli z branjem zgodbe. Nato smo učence prosili, naj zgodbo povzamejo s svojimi besedami, in sestavili seznam likov. Učni jezik je slovaščina, večina razreda pa so Romi, zato smo romščino vključili čim bolj aktivno in učence prosili, naj poimenujejo like v romščini. Odločili smo se, da bomo zgodbo dramatizirali v obeh jezikih, zato so učenci zgodbo ponovno prebrali v izbranem jeziku. Pogovarjali smo se o tem, kateri liki bodo govorili v katerem jeziku. Dogovorili smo se, da bo volk govoril romsko, Rdeča kapica in drugi liki bodo govorili slovaško, povezovalna pripoved pa bo v slovaščini. Najprej smo vloge razdelili tako, da je vloga volka, ki govori romsko, prevzel romski učenec, nato pa so vloga volka poskušali govoriti nerómski učenci, čeprav so romsko govorili le malo ali nič. Na izziv so se odzvali zelo pozitivno in hitro obvladali romsko vlogo.

"Z dramatizacijo Rdeče kapice v dveh jezikih smo odražali jezikovno situacijo v razredu, s tem, da so liki govorili romsko in slovaško, pa smo spodbujali spoštovanje obeh jezikov in učencev, ki so ju govorili. Ko smo prišli do končnega izbora igralcev, je bil zadnji korak vaja igre. Takrat smo ugotovili, da uporaba lutk odpravlja ovire, zlasti za učence z učnimi in jezikovnimi težavami. Na primer, učenec z močno introvertirano osebnostjo je med vajami začel govoriti in se smejeti. Ta učenec se je zdaj odprl in vsak dan bolj sodeluje, kar pozitivno vpliva na njegovo učenje.

and smile during rehearsals. This pupil has now opened up and is becoming more involved every day, which impacts positively on his learning.

"The pupils of primary school Vyškovce nad Ipľom have different mother tongues, so future dramatizations could freely combine Slovak, Hungarian, Romani and Czech. Nothing is better than this kind of play to make pupils open and accepting of one another."

περισσότερο, γεγονός που έχει θετικό αντίκτυπο στη μάθησή του.

"Οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Vyškovce nad Ipľom έχουν διαφορετικές μητρικές γλώσσες, οπότε οι μελλοντικές δραματοποιήσεις θα μπορούσαν να συνδυάζουν ελεύθερα τα σλοβακικά, τα ουγγρικά, τα ρομανί και τα τσεχικά. Τίποτα δεν είναι καλύτερο από αυτό το είδος θεατρικού παιχνιδιού για να κάνει τους μαθητές ανοιχτούς και αποδεκτούς μεταξύ τους".

teraz otvoril a každý deň sa viac zapája do diania, čo má pozitívny vplyv na jeho učenie.

"Žiaci základnej školy-Vyškovce nad Ipľom majú rôzne materinské jazyky, takže budúce dramatizácie by mohli voľne kombinovať slovenčinu, maďarčinu, rómčinu a češtinu. Nie je nič lepšie ako takýto druh hry, aby sa žiaci otvorili a prijali jeden druhého."

"Učenci osnovne šole Vyškovce nad Ipľom imajo različne materne jezike, zato bi lahko v prihodnjih dramatizacijah prosto kombinirali slovaščino, madžarščino, romščino in češčino. Nič ni boljšega kot tovrstna igra, da se učenci odprejo in sprejmejo drug drugega."

Elementary school Vilka Šulekova, Slovakia

About 40% of the students at this school are Roma, but most of them don't speak Romani at home. The school nevertheless ensures that Romani is visible throughout the school, giving it equality of status with Slovak and the foreign languages of the curriculum, English and German.

For the school's celebration of the European Day of Languages, grades 5 to 9 each chose one of five languages: Spanish, Portuguese, Hungarian, Ukrainian and Romani. Students decorated their classroom in the colours associated with their chosen language (the colours of national flags) and prepared presentations, questionnaires, quizzes and other activities. In the school kitchen female students baked a traditional Hungarian cake, and two mothers baked traditional Spanish cakes – churros and almond cake – at home. Throughout the day students visited one another's classrooms and engaged in the activities that their fellow students had prepared for them.

One of the teachers, Zuzana Kabašťová, has organized an information campaign on prejudice and tolerance. Students in grade 5A were divided into five groups. Each group was assigned one of the following topics: friendship, empathy, respect, kindness, non-discrimination. They discussed their assigned topic and then created a poster which they presented to the rest of the class.

Zuzana Kabašťová also organized an afternoon workshop on Romani culture using information derived from publications by Professor René Lužica. The workshop was taken by Roma and non-Roma students, and the information provided provoked lively discussion. After the workshop students completed an anonymous questionnaire designed to elicit their views on features of Romani culture: large families, early

Δημοτικό σχολείο Vilka Šulekova, Σλοβακία

Περίπου το 40% των μαθητών αυτού του σχολείου είναι Ρομά, αλλά οι περισσότεροι από αυτούς δεν μιλούν ρομανί στο σπίτι. Παρόλα αυτά, το σχολείο φροντίζει ώστε η ρομανί να είναι ορατή σε όλο το σχολείο, δίνοντάς της ισότιμη θέση με τα σλοβακικά και τις ξένες γλώσσες του προγράμματος σπουδών, τα αγγλικά και τα γερμανικά.

Για τον εορτασμό της Ευρωπαϊκής Ημέρας Γλωσσών από το σχολείο, η 5^η και 9^η τάξη επέλεξαν από μία από πέντε γλώσσες: Ισπανικά, Πορτογαλικά, Ουγγρικά, Ουκρανικά και Ρομανί. Οι μαθητές διακόσμησαν την τάξη τους με τα χρώματα που σχετίζονται με τη γλώσσα που επέλεξαν (τα χρώματα των εθνικών σημαιών) και ετοίμασαν παρουσιάσεις, ερωτηματολόγια, κουίζ και άλλες δραστηριότητες. Στην κουζίνα του σχολείου οι μαθήτριες έψησαν ένα παραδοσιακό ουγγρικό κέικ και δύο μητέρες έψησαν παραδοσιακά ισπανικά κέικ - churros και κέικ αμυγδάλου - στο σπίτι. Καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας οι μαθητές επισκέπτονταν ο ένας την τάξη του άλλου και συμμετείχαν στις δραστηριότητες που είχαν ετοιμάσει οι συμμαθητές τους.

Μια από τις καθηγήτριες, η Zuzana Kabašťová, οργάνωσε μια ενημερωτική εκστρατεία για την πρόκατληψη και την ανεκτικότητα. Οι μαθητές της τάξης Ε1 χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες. Σε κάθε ομάδα ανατέθηκε ένα από τα ακόλουθα θέματα: φιλία, ενσυναίσθηση, σεβασμός, καλοσύνη, μη διάκριση. Συζήτησαν το θέμα που τους είχε ανατεθεί και στη συνέχεια δημιούργησαν μια αφίσα την οποία παρουσίασαν στην υπόλοιπη τάξη.

Η Zuzana Kabašťová οργάνωσε επίσης ένα απογευματινό εργαστήριο για τον πολιτισμό των Ρομά χρησιμοποιώντας πληροφορίες που προέρχονται από δημοσιεύσεις του καθηγητή René Lužica. Στο εργαστήριο συμμετείχαν μαθητές Ρομά και μη Ρομά και οι πληροφορίες που δόθηκαν προκάλεσαν ζωνήρη συζήτηση. Μετά το εργαστήριο οι φοιτητές συμπλήρωσαν ένα ανώνυμο ερωτηματολόγιο με σκοπό να

Základná škola Vilka Šulekova, Slovensko

Približne 40 % žiakov tejto školy sú Rómovia, ale väčšina z nich doma nehovorí rómsky. Škola napriek tomu dbá na to, aby bola rómcina viditeľná v celej škole a aby mala rovnaké postavenie ako slovenčina a cudzie jazyky v učebných osnovách, angličtina a nemčina.

Na školskú oslavu Európskeho dňa jazykov si každý ročník 5. až 9. triedy vybral jeden z piatich jazykov: Španielčina, portugalčina, maďarčina, ukrajinčina a rómčina. Žiaci si vyzdobili triedu vo farbách spojených s vybraným jazykom (farby štátnych vlajok) a pripravili si prezentácie, dotazníky, kvízy a ďalšie aktivity. V školskej kuchyni žiačky upiekli tradičný maďarský koláč a dve mamičky doma upiekli tradičné španielske koláče - churros a mandľový koláč. Počas celého dňa žiaci navzájom navštevovali svoje triedy a zapájali sa do aktivít, ktoré pre nich pripravili ich spolužiaci.

Jedna z učiteliek, Zuzana Kabašťová, zorganizovala informačnú kampaň o predsudkoch a tolerancii. Žiaci 5.A triedy boli rozdelení do piatich skupín. Každá skupina mala pridelenú jednu z nasledujúcich tém: priateľstvo, empatia, rešpekt, láskavosť, nediskriminácia. Diskutovali o pridelennej téme a potom vytvorili plagát, ktorý prezentovali zvyšku triedy.

Zuzana Kabašťová zorganizovala aj popoludňajší workshop o rómskej kultúre s využitím informácií získaných z publikácií profesora Reného Lužicu. Workshopu sa zúčastnili rómski aj nerómski študenti a poskytnuté informácie vyvolali živú diskusiu. Po skončení workshopu študenti vyplnili anonymný dotazník, ktorého cieľom bolo zistiť ich názory na znaky rómskej kultúry: veľké rodiny, skoré manželstvá, odlišné úlohy mužov a žien a rozdielnu výchovu chlapcov a dievčat.

Osnovna šola Vilka Šulekova, Slovaška

Približno 40 % učencev te šole je Romov, vendar večina od njih doma ne govori romsko. Kljub temu šola skrbi, da je romščina vidna po vsej šoli in ji daje enakopraven status kot slovaščini ter tujima jeziki v učnem načrtu, angleščini in nemščini.

Za praznovanje evropskega dneva jezikov, ki ga je organizirala šola, so učenci od 5. do 9. razreda izbrali enega od petih jezikov: španščine, portugalščine, maďarščine, ukrajinščine in romščine. Učenci so svoje učilnice okrasili v barvah, povezanih z izbranim jezikom (barve nacionalnih zastav) ter pripravili predstavitve, vprašalnike, kvize in druge dejavnosti. V šolski kuhinji so učenke spekle tradicionalno maďarsko pecivo, dve mamiči pa sta doma spekle tradicionalno špansko pecivo - churros in mandljevo torto. Ves dan so učenci obiskovali učilnice drug drugega in sodelovali pri dejavnostih, ki so jih zanje pripravili njihovi sošolci.

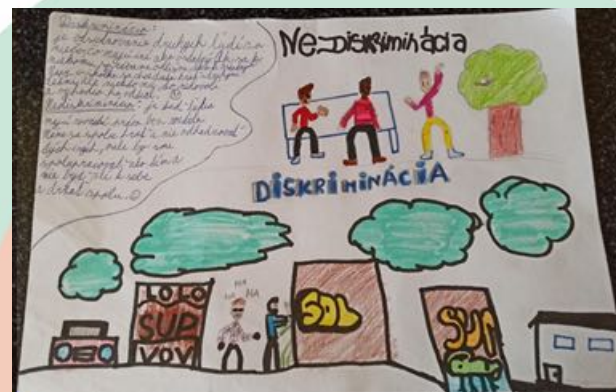
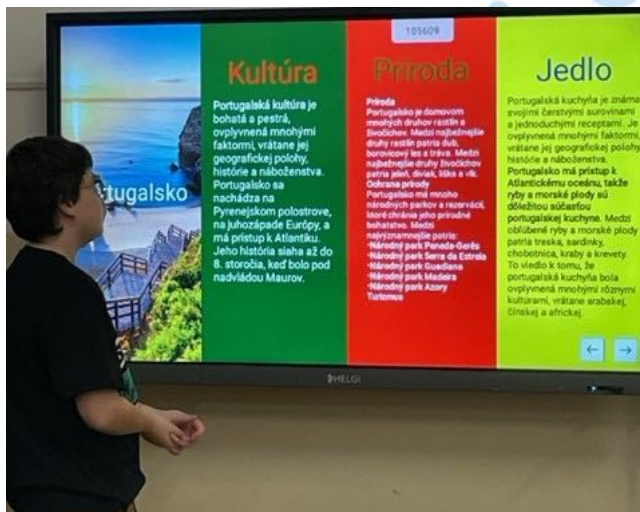
Ena od učiteljic, Zuzana Kabašťová, je organizirala informacijsko kampanjo o predsodkih in strpnosti. Učenci 5.a razreda so bili razdeljeni v pet skupin. Vsaki skupini so dodelili eno od naslednjih tem: prijateljstvo, empatija, spoštovanje, prijaznost, nediskriminacija. Pogovarjali so se o dodeljeni temi in nato izdelali plakat, ki so ga predstavili ostalim v razredu.

Zuzana Kabašťová je organizirala tudi popoldansko delavnico o romski kulturi z uporabo informacij, pridobljenih iz publikacij profesorja Reneja Lužice. Delavnice so se udeležili romski in neromski učenci, posredovane informacije pa so sprožile živahno razpravo. Po delavnici so učenci izpolnili anonimni vprašalnik, s katerim so podali svoje mnenje o značilnostih romske kulture: velikih družinah, zgodnjih porokah, različnih vlogah

marriage, the distinctive roles of men and women, and the different upbringing of boys and girls.

εκμαieύσουn τις απόψεις τους σχετικά με τα χαρακτηριστικά του πολιτισμού των Ρομά: μεγάλες οικογένειες, πρώτοι γάμοι, διακριτοί ρόλοι ανδρών και γυναικών και διαφορετική ανατροφή αγοριών και κοριτσιών.

moških in žensk ter različni vzgoji dečkov in deklic.

RÓMSKA RODINA - FAMILIJA

- Rómovia uznávajú veľké mnohopočetné rodiny – aby mali rodiny veľa detí
- mnohopočetná rodina sa môže spoliehať na vlastné sily a príbuzenskú solidaritu
- ak sa žena vydá, väčšinou prichádza ona do rodiny muža
- deti sú kľúčovou zárukou prežitia rodiny

Elementary school Janka Padežnika, Maribor, Slovenia

In David Vrbančič's grade 5 class, 16 of the pupils speak Slovenian at home, three speak Romani, one speaks Albanian, one speaks Bosnian, and one speaks Serbian. David taught a cross-curricular unit, History on Stage, and his pupils used their home languages to write and act plays about the life of people in a particular historical period. Despite the difficulty and breadth of the historical content, they were strongly motivated, worked with great enthusiasm and remembered what they learnt. They were keen to learn about the different languages and cultures present in the class.

Δημοτικό σχολείο Janka Padežnika, Μάρμπουργκ, Σλοβενία

Στην 5η τάξη του David Vrbančič, 16 από τους μαθητές μιλούν σλοβενικά στο σπίτι, τρεις μιλούν ρομανί, ένας μιλά αλβανικά, ένας μιλά βοσνιακά και ένας μιλά σερβικά. Ο David δίδαξε μια διαθεματική ενότητα, Ιστορία επί σκηνής, και οι μαθητές του χρησιμοποίησαν τις μητρικές τους γλώσσες για να γράψουν και να παίξουν θεατρικά έργα σχετικά με τη ζωή των ανθρώπων σε μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο. Παρά τη δυσκολία και το εύρος του ιστορικού περιεχομένου, οι μαθητές είχαν ισχυρό κίνητρο, εργάστηκαν με μεγάλο ενθουσιασμό και θυμήθηκαν όσα έμαθαν. Ήταν πρόθυμοι να μάθουν για τις διαφορετικές γλώσσες και τους πολιτισμούς που υπήρχαν στην τάξη.

Základná škola Janka Padežnika, Maribor, Slovensko

V piatej triede Davida Vrbančiča 16 žiakov hovorí doma slovensky, traja rómsky, jeden albánsky, jeden bosniánsky a jeden srbsky. David vyučoval medzipredmetovú jednotku História na javisku a jeho žiaci používali svoje domáce jazyky na písanie a hranie divadelných hier o živote ľudí v určitom historickom období. Napriek náročnosti a rozsiahlosti historického obsahu boli silne motivovaní, pracovali s veľkým nadšením a zapamätali si, čo sa naučili. S nadšením spoznávali rôzne jazyky a kultúry prítomné v triede.

Osnovna šola Janka Padežnika, Maribor, Slovenija

V petem razredu Davida Vrbančiča 16 učencev doma govori slovensko, trije romsko, eden albansko, eden bosansko in eden srbsko. David je poučeval medpredmetno enoto Zgodovina na odru, učenci pa so v domačem jeziku pisali in igrali igre o življenju ljudi v določenem zgodovinskem obdobju. Kljub zahtevnosti in obsežnosti zgodovinskih vsebin so bili močno motivirani, delali so z velikim navdušenjem in si zapomnili, kar so se naučili. Z zanimanjem so spoznavali različne jezike in kulture, prisotne v razredu.

